

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (hatodik tanács)

2016. december 15.*

„Előzetes döntéshozatal — 2005/29/EK irányelv — Vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatai — Megtévesztő kereskedelmi gyakorlat — Piramiselvre épülő eladásösztönző rendszer — Az újonnan belépők által fizetett díjak és a már meglévő tagoknak kifizetett jutalom — Közvetett pénzügyi kapcsolat”

A C-667/15. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a hof van beroep te Antwerpen (antwerpeni fellebbviteli bíróság, Belgium) a Bírósághoz 2015. december 14-én érkezett, 2015. december 3-i határozatával terjesztett elő az előtte

a **Loterie Nationale – Nationale Loterij NV van publiek recht**

és

Paul Adriaensen,

Werner De Kesel,

The Right Frequency VZW

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (hatodik tanács),

tagjai: E. Regan tanácselnök, J.-C. Bonichot (előadó) és A. Arabadjiev bírák,

főtanácsnok: E. Sharpston,

hivatalvezető: A. Calot Escobar,

tekintettel az írásbeli szakaszra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett írásbeli észrevételeket:

- a Loterie Nationale – Nationale Loterij NV van publiek recht képviseletében J. Muyltermans, P. Maeyaert és P. Vlaemminck advocaten,
- Paul Adriaensen, M. Werner De Kesel és The Right Frequency VZW képviseletében R. Peeters advocaat,

* Az eljárás nyelve: holland.

– az Európai Bizottság képviselőjében M. van Beek és D. Roussanov, meghatalmazotti minőségben, tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról szóló, 2005. május 11-i 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv („irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról”) (HL 2005. L 149., 22. o.; a továbbiakban: 2005/29 irányelv) I. melléklete 14. pontjának értelmezésére vonatkozik.
- 2 E kérelmet a Loterie Nationale – Nationale Loterij NV van publiek recht (a továbbiakban: Loterie Nationale) és Paul Adriaensen, Werner De Kesel, valamint The Right Frequency VZW között az úgynevezett Lucky 4 All belga nyilvános lottójátékokban való kollektív részvételi rendszer (a továbbiakban: Lucky 4 All rendszer) kialakítása és támogatása tárgyában folyamatban lévő jogvita keretében terjesztették elő.

Jogi háttér

- 3 A 2005/29 irányelv (8) preambulumbekkezdése a következőképpen szól:

„Ez az irányelv közvetlenül [helyesen: kifejezetten] védi a fogyasztó gazdasági érdekeit az üzleti vállalkozásoknak a fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlataitól. [...]”

- 4 Ezen irányelv (17) preambulumbekkezdése kimondja:

„A fokozottabb jogbiztonság érdekében kívánatos meghatározni azokat a kereskedelmi gyakorlatokat, amelyek minden körülmény között [helyesen: minden esetben] tisztességtelenek. Ezért az I. melléklet minden ilyen gyakorlatot tartalmaz. Kizárólag ezek azok a kereskedelmi gyakorlatok, amelyeket az 5–9. cikk rendelkezései szerint történő eseti vizsgálat nélkül is tisztességtelennek kell tekinteni. A felsorolás csak ezen irányelv felülvizsgálata révén módosítható.”

- 5 Az említett irányelv 1. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Ennek az irányelvnek az a célja, hogy hozzájáruljon a belső piac megfelelő működéséhez, valamint hogy a fogyasztók gazdasági érdekeit sértő tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási tagállami rendelkezések közelítése révén magas szintű fogyasztóvédelmet valósítson meg.”

- 6 Ugyanezen irányelv 2. cikkének d) pontja a következőket írja elő:

„Ezen irányelv alkalmazásában:

- d) »az üzleti vállalkozásoknak a fogyasztókkal szemben folytatott kereskedelmi gyakorlatai« (a továbbiakban: »kereskedelmi gyakorlatok«): a kereskedő által kifejtett tevékenység, mulasztás, magatartási forma vagy megjelenítés, illetve kereskedelmi kommunikáció – beleértve a reklámot

és a marketinget is –, amely közvetlen kapcsolatban áll valamely terméknek a fogyasztó részére történő eladásösztönzésével, értékesítésével vagy szolgáltatásával [helyesen: valamely terméknek a fogyasztó részére történő népszerűsítésével, értékesítésével vagy szolgáltatásával].”

7 A 2005/29 irányelv 3. cikkének (1) bekezdése a következőképpen rendelkezik:

„Ezt az irányelvet az üzleti vállalkozásoknak a termékhez kapcsolódó kereskedelmi ügylet lebonyolítását megelőzően és azt követően, valamint a lebonyolítás során, a fogyasztókkal szemben folytatott, az 5. cikkben meghatározott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatára kell alkalmazni.”

8 Ezen irányelv 5. cikke a következőképpen rendelkezik:

„(1) Tilos tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokat alkalmazni.

(2) A kereskedelmi gyakorlat tisztességtelen, amennyiben:

a) ellentétes a szakmai gondosság követelményeivel;

és

b) a termékkel kapcsolatban jelentősen torzítja vagy torzíthatja azon átlagfogyasztó gazdasági magatartását, akihez eljut, vagy aki a címzettje, illetve – amennyiben a kereskedelmi gyakorlat egy bizonyos fogyasztói csoportra irányul – a csoport átlagtagjának a gazdasági magatartását.

[...]

(4) Különösen tisztességtelen [helyesen: Tisztességtelen különösen] az a kereskedelmi gyakorlat, amely:

a) a 6. és 7. cikkben meghatározott módon megtévesztő;

vagy

b) a 8. és 9. cikkben meghatározott módon agresszív.

(5) Az I. melléklet tartalmazza azoknak a kereskedelmi gyakorlatoknak a felsorolását, amelyek minden körülmény között tisztességtelennek minősülnek. Ugyanezt a felsorolást kell alkalmazni minden tagállamban, és a felsorolás csak ezen irányelv felülvizsgálata révén módosítható.”

9 Az említett irányelvnek a „Minden körülmények között tisztességtelennek minősülő kereskedelmi gyakorlatok” címet viselő I. melléklete a 14. pontjában a következőképpen rendelkezik:

„Piramiselvre épülő olyan eladásösztönző rendszer létrehozása, működtetése vagy támogatása, amelyben a fogyasztó annak lehetőségével számol, hogy jövedelemre tesz szert [helyesen: amelyben a fogyasztó díjat fizet annak fejében, hogy olyan jutalmat szerezhet], amely elsősorban más játékosoknak a rendszerbe való belépéséből ered, nem pedig a termékek eladásából, illetve fogyasztásából.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

10 A Loterie Nationale közjogi részvénytársaság, amelyet Belgiumban alapítottak, ahol lottójátékok szervezésével foglalkozik. Az e társaság által a rechtbank van koophandel te Antwerpen, afdeling Antwerpen (az antwerpeni kereskedelmi bíróság antwerpeni részlege, Belgium) előtt indított kereset különösen annak megállapítására irányult, hogy a Lucky 4 All rendszer tiltott, piramiselvre épülő eladásösztönző rendszernek vagy legalábbis megtévesztő kereskedelmi gyakorlatnak minősül.

- 11 E bíróság a 2014. október 7-én hozott ítéletében megállapította, hogy a Lucky 4 All rendszer kialakítása és támogatása ténylegesen megtévesztő kereskedelmi gyakorlatnak minősül. Ezzel szemben kimondta, hogy a Bíróság 2014. április 3-i 4finance-ítéletében (C-515/12, EU:C:2014:211) meghatározott feltételek egyike, amely alapján valamely kereskedelmi gyakorlat a 2005/29 irányelv I. mellékletének 14. pontja értelmében vett eladásösztönző rendszernek minősíthető, nem teljesült. Pontosabban az említett bíróság úgy ítélte meg, hogy nem bizonyított, hogy a Lucky 4 All rendszer már meglévő tagjai részére kifizetett jutalmak finanszírozása nem „elsősorban” vagy „elsődlegesen” az új résztvevők által fizetett pénzügyi hozzájárulásoktól függ.
- 12 A Loterie Nationale fellebbezést nyújtott be ezen ítélettel szemben a hof van beroep te Antwerpen (antwerpeni fellebbviteli bíróság, Belgium) előtt, többek között azzal az indokkal, hogy az első fokon eljáró bíróság tévesen mondta ki, hogy a Lucky 4 All rendszer nem minősül tiltott, piramiselvre épülő eladásösztönző rendszernek.
- 13 A kérdést előterjesztő bíróság e tekintetben megállapítja, hogy a Lucky 4 All rendszer lehetővé teszi olyan csoportok létrejöttét, amelyek tagjai a Loterie Nationale által nyújtott lottósorsolásokon részt kívánnak venni. Az e rendszer mögött húzódó alapgondolat az, hogy ha a játékosok együtt játszanak, azzal kölcsönösen növelik a nyerési esélyüket. A Lucky 4 All rendszer szerinti játékosok teljes csoportja nyolc szintből álló piramist alkot, és egyszerre 9841 kombináció megjátzását teszi lehetővé.
- 14 A bejelentkezéskor a rendszer minden új résztvevője a 10 euró összegű első díj megfizetésével egy „kezdőcsomagot” kap, a havi hozzájárulás ezt követően hozzávetőleg 43 euró. A résztvevő ez utóbbi összeg ellenében juthat hozzá a lottószelvényekhez. A havi hozzájárulás átutalását követően a játékosok egy online űrlapot tölthetnek ki, amely heti tíz számkombináció kiválasztását teszi lehetővé. Ezt követően e rendszer egyik képviselője az összes résztvevő szelvényeit leadja egy értékesítőhelyen. Nyeremény esetén az összegek szétosztására egy előre meghatározott számítás szerint kerül sor. Pontosabban valamely kombináció nyertesének a teljes nyeremény 50%-át fizetik ki, 40%-ot pedig az e kombináció feletti nyolc szint között osztanak szét, figyelembe véve, hogy a Lucky 4 All rendszer minden egyes csoport első négy szintjét magának tartja fent, mivel a játékosokat csak az 5. szinttől engedik be. A nyeremény fennmaradó 10%-át új kombinációk vásárlásába forgatják vissza. Végül az egymillió eurót meghaladó nyereményeket nem fizetik ki a játékosok részére, így esetleges nyereményeik tekintetében felső korlát érvényesül.
- 15 A kérdést előterjesztő bíróság emlékeztet arra, hogy a 2014. április 3-i 4finance-ítéletből (C-515/12, EU:C:2014:211) az következik, hogy a 2005/29 irányelv I. mellékletében meghatározott piramiselvre épülő eladásösztönző rendszerek tilalma három közös feltételre alapul: A jelen ügyben álláspontja szerint nem vitás, hogy a Lucky 4 All rendszer teljesíti az első két feltételt. Egyrészt, e rendszer megnövekedett nyerési esélyben megnyilvánuló gazdasági előnyszerzést ígér, másrészt ezen ígéret megvalósulása további új játékosok belépésétől függ.
- 16 Ami a harmadik feltételt illeti, a kérdést előterjesztő bíróság emlékeztet arra, hogy az csak akkor teljesül, ha a már meglévő tagoknak kifizetett jutalmakat elsősorban az új résztvevők által befizetett díjakból finanszírozzák. E feltétel tehát a befizetett díjak és a kifizetett jutalmak közötti közvetlen pénzügyi kapcsolat fennállását követeli meg. Ugyanakkor nem biztos, hogy valamely rendszer betiltható abban az esetben, ha ez a kapcsolat csak közvetetten áll fenn. A kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a Bíróság e tekintetben nem foglalt egyértelműen állást a 2014. április 3-i 4finance-ítéletben (C-515/12, EU:C:2014:211).

- 17 E körülmények között a hof van beroep te Antwerpen (antwerpeni fellebbviteli bíróság) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„A 2005/29 irányelv I. melléklete 14. pontja alkalmazásának feltétele-e, hogy csak akkor áll fenn tiltott, piramiselvre épülő rendszer, ha a pénzügyi ígéret már meglévő tagok felé történő beváltása:

elsősorban vagy elsődlegesen az új tagok díjainak közvetlen továbbításától függ (»közvetlen összefüggés«),

vagy

elegendő, hogy a pénzügyi ígéret már meglévő tagok felé történő beváltása elsősorban vagy elsődlegesen a már meglévő tagok díjainak közvetett kifizetésétől függ, azaz, a már meglévő tagok a jutalmukat nem elsősorban vagy elsődlegesen a termékek vagy szolgáltatások eladásából, illetve fogyasztásából fedezik, hanem a pénzügyi ígéret beváltása elsősorban vagy elsődlegesen az új tagok belépésétől és díjaitól függ (»közvetett összefüggés«)?”

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

- 18 Előzetesen meg kell jegyezni, hogy az alapügyben a kérdést előterjesztő bíróságnak azt kell megvizsgálnia, hogy a 2005/29 irányelv I. mellékletének 14. pontja alapján be kell-e tiltani a Lucky 4 All rendszert.
- 19 E tekintetben a Bíróság korábban már kimondta, hogy a 2005/29 irányelv I. melléklete 14. pontja értelmében vett, „piramis elvre épülő eladásösztönző rendszerek” tilalma három együttes feltételen alapul. Először is az eladásösztönzés azon az ígéreten alapul, hogy a fogyasztó gazdasági előnyre tehet szert. Továbbá ezen ígéret beváltása további fogyasztóknak az ilyen rendszerbe való beléptetésétől függ. Végül a fogyasztóknak ígért jutalom finanszírozását lehetővé tevő bevételek többsége nem tényleges gazdasági tevékenységből származik (lásd ebben az értelemben: 2014. április 3-i 4finance-ítélet, C-515/12, EU:C:2014:211, 20. pont).
- 20 A kérdést előterjesztő bíróság álláspontja szerint a Lucky 4 All rendszer szervezői a Loterie Nationale által kínált lottósorsoláson való kollektív részvétel olyan különösen összetett rendszerét alakította ki és segítette elő, amely megfelelt a jelen ítélet előző pontjában felsorolt első két feltételnek.
- 21 Egyrészt a fogyasztók számára vonzó annak ígérete, hogy gazdasági előnyre tehetnek szert, mivel a lottójátékon való kollektív részvétel jelentősen növeli az e szerencsejátékbeli nyerési esélyeiket.
- 22 Másrészt az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból az állapítható meg, hogy ezen ígéret megvalósulásához egyre több játékos részvételére van szükség, ami közvetlenül magából a Lucky 4 All rendszer felépítéséből és logikájából következik. Ugyanis a játékoscsoportok piramis formát alkotnak, amelynek első négy szintjét a rendszer magának tartja fent. Mivel a nyeremények csoporton belüli felosztása a felső szinteket részesíti előnyben, mindenekelőtt a rendszer, valamint bizonyos mértékben azok a már meglévő játékosok rendelkeznek megnövekedett nyerési esélyekkel, akik további tagokat szerveznek be. Ily módon minden játékos érdekelt abban, hogy a viszonylagos pozíciójának javítása érdekében újabb játékosokat toborozzon.
- 23 Ezzel szemben a kérdést előterjesztő bíróság arra keres választ, hogy a pénzügyi ígéret finanszírozására vonatkozó harmadik feltétel teljesül-e, mivel a 2014. április 3-i 4finance-ítélet (C-515/12, EU:C:2014:211) 28. pontja úgy értelmezhető, hogy ezt az ígéretet közvetlenül az új tagok díjaiból kell finanszírozni.

- 24 Következésképpen a kérdést előterjesztő bíróság a kérdésével lényegében arra vár választ, hogy a 2005/29 irányelv I. mellékletének 14. pontját úgy kell-e értelmezni, hogy e rendelkezés alapján valamely kereskedelmi gyakorlat még abban az esetben is „piramiselvre épülő eladásösztönző rendszernek” minősíthető, ha, álláspontja szerint, csak közvetett kapcsolat áll fenn az ilyen rendszerbe újonnan belépők által fizetett díjak és a már meglévő tagoknak kifizetett jutalom között.
- 25 Emlékeztetni kell arra, hogy a Bíróság korábban már kimondta, hogy a fogyasztóknak ígért jutalom finanszírozásához elegendő bevételt biztosító tényleges gazdasági tevékenység hiányában a piramiselvre épülő eladásösztönző rendszer szükségszerűen a résztvevők gazdasági hozzájárulásán nyugszik, hiszen az e rendszerbe újonnan belépők azon lehetősége, hogy jutalmat kapjanak, főként a további belépők által fizetett díjaktól függ (2014. április 3-i 4finance-ítélet, C-515/12, EU:C:2014:211, 21. pont).
- 26 Ez a rendszer csak „piramiselven alapuló” lehet, abban az értelemben, hogy a fenntarthatóságához az szükséges, hogy egyre több új résztvevő csatlakozzon a már meglévő tagoknak fizetendő jutalmak finanszírozása érdekében. Azt is jelenti továbbá, hogy a legtöbb csatlakozók az általuk fizetett díj után kevesebb eséllyel kaphatnak jutalmat. Ez a rendszer nem tartható fenn, ha a belépők számának növekedése – amelynek a rendszer fennmaradása érdekében elméletileg a végtelen felé kell tartania – már nem elegendő ahhoz, hogy fedezze a valamennyi résztvevőnek megígért jutalmat (2014. április 3-i 4finance-ítélet, C-515/12, EU:C:2014:211, 22. pont).
- 27 A fentiekből következik, hogy a 2005/29 irányelv I. mellékletének 14. pontja értelmében vett „piramiselvre épülő eladásösztönző rendszernek” minősítés azt feltételezi, hogy az ilyen rendszerbe belépők pénzügyi hozzájárulást fizetnek (2014. április 3-i 4finance-ítélet, C-515/12, EU:C:2014:211, 23. pont).
- 28 Ugyanazon indokok alapján e minősítéshez az szükséges, hogy kapcsolat álljon fenn az új belépők által fizetett díjak és a már meglévő tagoknak kifizetett jutalom között (lásd ebben az értelemben: 2014. április 3-i 4finance-ítélet, C-515/12, EU:C:2014:211, 27. pont).
- 29 Ami e kapcsolat jellegét illeti, a 2005/29 irányelv I. melléklete 14. pontjának a legtöbb nyelvi változat szerinti megfogalmazásából az következik, hogy a fogyasztó által megszerezhető jutalom finanszírozása „főként” vagy „elsődlegesen” a rendszerbe újonnan belépők által később fizetett díjaktól függ (lásd ebben az értelemben: 2014. április 3-i 4finance-ítélet, C-515/12, EU:C:2014:211, 28. pont).
- 30 Ezzel szemben e rendelkezés szövegéből nem vezethető le, hogy a megkövetelt pénzügyi kapcsolatnak szükségszerűen közvetlennek kell lennie. Ami jelentőséggel bír, az az ilyen rendszerhez újonnan csatlakozók által fizetett díjak „fő” vagy „elsődleges” minősítése. A 2005/29 irányelv I. mellékletének 14) pontja tehát alkalmazható olyan rendszerre, amelyben közvetett kapcsolat áll fenn az új belépők által fizetett díjak és a már meglévő tagoknak kifizetett jutalom között.
- 31 Másrészt az e rendelkezés ezzel ellentétes értelmezése azzal a kockázattal járna, hogy megfosztaná azt a hatékony érvényesülésétől, mivel a közvetlen kapcsolatra vonatkozó követelmény alapján könnyen megkerülhetővé válna a piramiselvre épülő eladásösztönző rendszerek abszolút tilalma.
- 32 Az ilyen „piramiselvre épülő eladásösztönzés” fennállásához megkövetelt pénzügyi kapcsolat vonatkozásában a Bírósághoz benyújtott iratokból az következik, hogy az alapügyben a nyerési esély korlátlan számú új játékos Lucky 4 All rendszerhez való csatlakozásával áll összefüggésben, a rendszerhez való csatlakozás pedig maga is tagsági díjhoz és rendszeres befizetésekhez kötött. Ezenkívül úgy tűnik, hogy a játékosok számának függvényében növekvő valószínűségű nyeremények tekintetében alkalmazott felső korlát szintén e rendszer finanszírozásához járul hozzá. Az ilyen pénzügyi kapcsolat ily módon közvetett, de egyértelmű. E tényezőket ugyanakkor a kérdést előterjesztő bíróságnak kell megvizsgálnia.

- 33 Mindenesetre úgy tűnik, hogy a Lucky 4 All-hoz hasonló rendszer megfelel azon feltételeknek, amelyek alapján az a 2005/29 irányelv I. melléklete értelmében vett „kereskedelmi gyakorlatnak” minősíthető, amennyiben az önmaga számára, azaz e rendszer szervezői, nem pedig csupán a játékosok javára történő nyereség elérésére irányul. A kérdést előterjesztő bíróság feladata, hogy erről megbizonyosodjon.
- 34 A fenti megállapítások összességére tekintettel az előterjesztett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a 2005/29 irányelv I. mellékletének 14. pontját úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezés alapján valamely kereskedelmi gyakorlat még abban az esetben is „piramiselvre épülő eladásösztönző rendszernek” minősíthető, ha csak közvetett kapcsolat áll fenn az ilyen rendszerbe újonnan belépők által fizetett pénzügyi hozzájárulás és a már meglévő tagoknak kifizetett jutalom között.

A költségekről

- 35 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (hatodik tanács) a következőképpen határozott:

A belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról szóló, 2005. május 11-i 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv („irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról”) I. mellékletének 14. pontját úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezés alapján valamely kereskedelmi gyakorlat még abban az esetben is „piramiselvre épülő eladásösztönző rendszernek” minősíthető, ha csak közvetett kapcsolat áll fenn az ilyen rendszerbe újonnan belépők által fizetett pénzügyi hozzájárulás és a már meglévő tagoknak kifizetett jutalom között.

Aláírások